

8D01301 – Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған
 Кусайнова Маржангүл Амантаевнаның «Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері» тақырыбындағы диссертациясына
ресми рецензенттің жазбаша пікірі

№п п/п	Критерилер	Критерийлерге сәйкестік (жауаптың бір нұскасын атап өту қажет)	Ресми рецензенттің ұстанымын негіздеу
1.	Диссертация тақырыбы (бекітілген күнге) ғылымды дамыту бағыттарына және /немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келеді	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1. Кусайнова Маржангүл Амантаевнаның 8D01301 – Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі білім беру бағдарламасы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алуға ұсынылған «Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы №724 қаулысымен «Ұлттық рухани жаңғыру» ұлттық жобасы шенберінде орындалған, себебі оның мақсаты: ұлттық-мәдени бірегейлікті сақтау және мәдени өнімдерді ынталандыру, олардың сапасы мен әр алуандығын арттыру арқылы әрбір қазақстандықтың көркемдік-шығармашылық әлеуетін іске асыру, сондай-ақ жас ұрпақтың бойында рухани адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру деп көрсетілген.	
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға айтарлықтай үлес қосады, өйткені докторант теориялық тұрғыдан ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделін және оның құрылымдық өлшемдері мен көрсеткіштерін анықтады.	
3.	Дербестік принципі	Дербестік деңгейі: 1) жоғары, себебі жұмыстың дербестік деңгейі жоғары, бұл әдебиеттермен жұмыс жасау кезінде, теориялық бөлімді талдау мен жалпылауда, диагностикалық құралдарды таңдауда, тәжірибелік-эксперименттік жұмысты ұйымдастыруда, диссертациялық зерттеудің ұсынылған қорытындыларында нақты байқалады.	
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертацияның өзектілігін негіздеу: 1) негізделген, өйткені	

		<p>– бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтарға тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерінің қажеттілігі мен оның теориялық тұрғыда зерттелмеуі;</p> <p>– ұлттық құндылықтар мүмкіндіктерінің жоғары екендігі мен оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін тәжірибеде жеткіліксіз ескерілетіндігі;</p> <p>– бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеуде ұлттық құндылықтарды пайдалану қажеттілігі мен оқу-әдістемелік жағынан жеткілікті түрде ескерілмеуі, кешенді бағдарламаның жетіспеушілігі, оны жүзеге асыруда тиімді әдіс-тәсілдерінің толық зерттелмеуі арасындағы қарама-қайшылықтарды анықтаған.</p>	
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын көрсетеді:</p> <p>Кіріспеде зерттеудің ғылыми аппараты, тақырыптың өзектілігі, зерттеу жұмысының нысаны, пәні, мақсаты, болжамы, міндеттері, жетекші идеясы, әдіснамалық және теориялық негіздері, әдістері, кезеңдері, теориялық мәні және ғылыми жаңалығы, практикалық маңыздылығы, қорғауға ұсынылатын қағидалары баяндалады.</p> <p>«Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологияның ғылыми-теориялық негіздері» атты бірінші бөлімінде ұлттық педагогика тарихындағы деонтологиялық көзқарастың алғышарттарына сараптама жасалып, бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологиялық даярлықтың мәні ашылды. Ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделі жасалды.</p> <p>«Бастауыш сынып оқушыларына ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие берудің деонтологиялық әдістемесі» атты екінші бөлімінде бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық мазмұны жасалды, бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық моделінің жүзеге асу тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жұмыс арқылы тексерістен өткізілді.</p> <p>Қорытындыда жүргізілген зерттеудің әр бөлімі бойынша теориялық және практикалық нәтижелері қорытылып,</p>	

		<p>тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың көрінісі орын тапты. Қосымшаларда зерттеудің практикалық материалдары ұсынылды.</p>	
		<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: Диссертациялық зерттеудің мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді, атап айтқанда ғылыми зерттеудің мақсаты: бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерін теориялық негіздеу, моделін әзірлеу және оның тиімділігін тәжірибеде тексеру. Зерттеу міндеттері: 1. Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтология негіздерін ғылыми-теориялық тұрғыда айқындау; 2. Ұлттық педагогика тарихындағы деонтологиялық көзқарастардың ғылыми-теориялық алғышарттарын анықтау; 3. Ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделін жасап, оның құрылымдық өлшемдері мен көрсеткіштерін анықтау; 4. Ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерінің жолдары мен амалдарын анықтап, тиімділігін тәжірибелік-эксперимент жұмыстары арқылы тексеру.</p>	
		<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық өзара байланысты: 1) толығымен өзара байланысты, себебі диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері қисынды түрде өзара байланысады. Диссертациялық зерттеудің ғылыми аппараты қорғауға шығарылатын қағидалары толығымен өзара байланысты, диссертациялық зерттеу нәтижелерін толықтай көрсетеді.</p>	
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (принциптер, әдістер) белгілі шешімдермен салыстырғанда дәлелденген және бағаланған: 1) сыни талдау бар, өйткені зерттеу барысында алынған нәтижелер бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологияның мүмкіндіктері мәселелерін шешуге арналған.</p>	

		<p>Диссертацияда алынған ғылыми нәтижелердің теориялық және практикалық маңызы бар, өйткені зерттеудің ғылыми-теориялық тұрғыдан негізделуі, ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделін жасап, оның құрылымдық өлшемдері мен көрсеткіштерін анықтау және бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерінің жолдары мен амалдары мәселелеріт бойынша кең көлемде педагогикалық қоғамдастыққа бірқатар ғылыми негізделген әдістемелік әзірлемелерді ұсынуға мүмкіндік береді.</p>	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?</p> <p>1) толығымен жаңа, яғни, Бірінші нәтиженің жаңалығы, бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық мәселесі ғылыми тұрғыдан негізделген. Ұлттық құндылықтар мәні мен мазмұны педагогикалық тұрғыдан айқындалған. Екінші нәтиженің жаңалығы, «Ұлттық құндылықтар» және «Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиенің деонтологиялық негізі» ұғымдары нақтыланған. Үшінші нәтиженің жаңалығы, ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерінің құрылымдық-мазмұнды моделі жасалған. Төртінші нәтиженің жаңалығы, ұлттық құндылықтарды пайдалана отырып, бастауыш білім беру оқушыларын тәрбиелеу әдістемесі жасалынып, оның тиімділігі тәжірибелік-эксперимент жұмысы арқылы дәйектелген.</p>	
		<p>5.2 Диссертацияның тұжырымдары жаңа ма? 1) толығымен жаңа, себебі диссертацияның тұжырымдары жаңа және зерттеу мақсаты мен міндеттерінің шешімін толық көрсетеді.</p>	
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген болып табылады: өйткені докторант ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздерін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеп, жалпы білім беретін мектептің оқу-тәрбие процесіне «Ұлттық қазына» вариативтік курс енгізді.</p>	

6.	Негізгі тұжырымдардың негізділігі	Барлық негізгі тұжырымдар ғылыми дәлелдерге негізделген.	
7.	Қорғауға ұсынылатын негізгі ережелер	<p>Әрбір ереже бойынша мынадай сұрақтарға жеке жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қорғауға шығарылатын қағидалар дәлелденген. Дәлелдеме зерттеудің негізгі теориялық қағидаларымен, эксперименттік мәліметтерді талдаумен, зерттеу нәтижелерін математикалық өңдеумен, диссертациялық зерттеу мазмұнының ғылыми аппаратқа сәйкес келуімен қамтамасыз етіледі.</p> <p>7.2 Жоқ, ережелер тривиалды емес, өйткені олар жаңалыққа ие.</p> <p>7.3 Иә, диссертациялық зерттеудің ережелері жаңа болып табылады.</p> <p>Бірінші нәтиже жаңа болып табылады, өйткені автор бұрын педагогикалық ғылым тұрғысынан қарастырылмаған бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологияның мүмкіндіктері мәселесіне теориялық талдау жасады.</p> <p>Екінші нәтиженің жаңалығы ұлттық педагогика тарихындағы деонтологиялық көзқарастың алғышарттарына сараптама жасалып, бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологиялық даярлықтың мәні ашылды.</p> <p>Үшінші нәтиженің жаңалығы ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделінің жалпы білім беретін мектептер үшін алғаш рет ұсынылатындығымен сипатталады.</p> <p>Төртінші нәтиже жаңалық талаптарына жауап береді, өйткені тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың нәтижелері ұлттық құндылықтар арқылы бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері моделінің жүзеге асырылуының тиімділігін растайды.</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кең, өйткені теориялық зерттеудің, сондай-ақ тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың нәтижелері бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу кезінде ғана емес, сондай-ақ педагог кадрлардың біліктілігін арттыру саласында да қолданыла алады.</p> <p>7.5 Иә, дәлелденді, себебі негізгі қағидалар, зерттеу нәтижелері, қорытындылар</p>	

		<p>автордың 15 ғылыми жарияланымында көрініс тапты: 1 мақала – SCOPUS базасына кіретін журналда, ҚР БҒМ КОКСОН ұсынған басылымдарда 5 мақала, халықаралық ғылыми-практикалық конференциялар материалдарында 7 мақала. Сонымен қатар, 1 оқу құралы, 1 электронды оқулық, 1 әдістемелік нұсқаулық шығарылды.</p>	
8.	Шынайылық принципі Дереккөздер мен ұсынылатын ақпараттың шынайылығы	<p>8.1 Әдіснаманы таңдау - негізделген немесе әдістеме толық сипатталған</p> <p>1) иә, өйткені теориялық-әдіснамалық және практикалық дәлелденуімен; зерттеу мазмұнының ғылыми аппаратпен сәйкестілігімен; зерттеу пәні мен міндеттеріне сай қолданған әдістер кешенімен; эмпирикалық материалдың статистикалық өңдеуі, әзірленген жұмыстардың бастауыш мектепте және жоғары оқу орындары практикасына енгізумен қамтамасыз етіледі.</p> <p>8.2 Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдана отырып, ғылыми зерттеулердің заманауи әдістері мен деректерді өңдеу және түсіндіру әдістерін қолдану арқылы алынды:</p> <p>1) иә, өйткені қалыптастырушы тәжірибе барысында эксперимент тобындағы оқушыларға «Ұлттық қазына» вариативтік курс жүргізілді. Осы курс аясында бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы деонтологиялық тәрбиелеуге бағытталған дидактикалық материалдар мен жұмыс дәптерлері әзірленді, олар ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеуде жаңа ақпарат көзі болып табылады. «Ұлттық қазына» электронды оқулығы, «Ұлттық қазына» мобильді қосымшасы әзірленді және тәжірибеге енгізілді және оқытудағы когнитивті әдістер арқылы жүзеге асырылды. Бұл оқушылардың ұлттық құндылықтарға қызығушылықтары мен ұмтылыстарының артуына ықпал етті.</p> <p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар эксперименттік зерттеумен дәлелденді және расталды (педагогикалық ғылымдар бойынша дайындық бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденді):</p> <p>1) иә, себебі тәжірибе барысында жоғарғы деңгей көрсеткіштерінің айтарлықтай арта</p>	

		<p>түскені оқушылардың ұлттық құндылықтарға деген ерекше ықыластарының пайда болуы, екіншіден олардың санасында ұлттық құндылықтар туралы ұғымдардың бекуі – алдын-ала жоспарланып жүргізілген жұмыстар мен бастауыш сынып және бастауыш сынып мұғалімдерінің семинарда біліктіліктерін арттырғаннан деп болжам жасалған. Жыл бойына жүргізілген педагогикалық жұмыстардың нәтижесінде эксперименттік топтағы оқушылар арасында оң өзгерістер байқалған.</p>	
		<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер өзекті және шынайы ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған.</p>	
		<p>8.5 Пайдаланылған әдебиет көздері әдеби шолу үшін жеткілікті.</p>	
<p>9.</p>	<p>Практикалық құндылық принципі</p>	<p>9.1 Диссертацияның теориялық мәні бар: 1) иә, өйткені ғылыми жұмысты зерттеу барысында бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеуде деонтологияның мүмкіндіктері ғылыми-теориялық тұрғыда негізделді, ұлттық педагогика тарихындағы деонтологиялық көзқарастардың ғылыми-теориялық алғышарттары анықталды;</p> <p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану ықтималдығы жоғары: 1) иә, себебі оқушылардың ұлттық құндылықтарға қызығушылықтары мен ұмтылыстарының артуына ықпал ететін «Ұлттық қазына» вариативтік курс бағдарламасы құрастырылып, бастауыш сынып оқушыларына арналған «Ұлттық қазына» электронды оқулығы, «Ұлттық қазына» мобильді қосымшасы, «Ұлттық қазына» дидактикалық материалдары әзірленді және тәжірибеге енгізілді. Зерттеу нәтижелерін жалпы білім беретін мектептердің бастауыш сынып оқушыларының білім деңгейі мен қызығушылықтарын арттыру барысында қолдануға, әрі педагогтерге арналған негізгі әдістемелік құрал ретінде пайдалануға болады.</p> <p>9.3 Тәжірибеге арналған ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа, яғни – «Ұлттық қазына» атты вариативті курсының бағдарламасы мен «Ұлттық</p>	

		<p>казына» атты электронды оқу құралы және мобильді қосымшаны тәрбие үдерісінде негізге алынса;</p> <p>– «Ұлттық қазына» деп ұсынылып отырған әдістемені оқу-тәрбие үдерісінде бастауыш сынып оқушыларының ұлттық құндылықтарды қалыптастыру мақсатында пайдаланылса;</p> <p>– Бастауыш білім беру сатысы мұғалімдері мен сынып жетекшілеріне бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері мәселелері жөнінде тұрақты жұмыс істейтін семинар ұйымдастырылса;</p> <p>– Мұғалімдер білімін жетілдіретін курстардың жоспарына бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері мәселесі енгізілсе, онда деонтология негізінде бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу процессі тиімді жүзеге асады.</p>	
10.	Жазу және безендіру сапасы	<p>Академиялық жазудың сапасы:</p> <p>1) жоғары, себебі Кусайнова Маржангүл Амантаевнаның «Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері» тақырыбында жазылған диссертациялық жұмысының жазу және безендіру сапасы жоғары, ғылыми жаңалығы дәйекті, практикалық құндылығы жоғары және жан-жақты зерттелген, аяқталған жұмыс болып саналады.</p>	

Қорыта келе, Кусайнова Маржангүл Амантаевнаның «Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеудің деонтологиялық негіздері» тақырыбында жазылған диссертациялық жұмысын, Комитет алдында философия докторы Ph.D. дәрежесін беру үшін Комитетке ұсынамын.

РАСТАЙМЫН: «Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті» ҚР АҚПАРАТ АЛМАНЫСТЫРУ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ ЖЕТЕКШІСІ
Ресми рецензент:
 ЗАБЕРЯЮ: РУКОВОДИТЕЛЬ УПРАВЛЕНИЯ КАДРОВОЙ ПОЛИТИКИ
 КОПИЯ ПОДПИСЬ
 НАО «КазНПУ им. А.Б. Кеңесі»

Қурсабаев Мухамедрахим Кадырбаевич,
 п.ғ.к, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
 Педагогика және психология институты,
 педагогика кафедрасының аға оқытушысы

